

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT TITKÁRSÁGA

ROMAÜGYEKÉRT FELELŐS TEMATIKUS MUNKACSOPORT

IKT. SZÁM: VII/17/9/2017

EMLÉKEZTETŐ
2017. OKTÓBER 10. 13.00

Helyszín: Kompánia Alapítvány, Dominó Tanoda, Budapest XXII. kerület

Időpont: 2017. október 10. 13.00

Tárgy: Romaügyekért Felelős Tematikus Munkacsoport Ülése

Jelen vannak: a mellékelt jelenléti ív szerint

Langerné Victor Katalin társadalmi felzárkózásért felelős helyettes államtitkár köszöntötte a Romaügyekért Felelős Tematikus Munkacsoport (a továbbiakban TMCS) ülés résztvevőit. Elmondta, hogy a jelenlegi ülés megint olyan helyszínen kerül megtartásra, ahol a munka zajlik, ahol a pozitív folyamatok megindulnak. Megköszönte a csepeli Dominó Tanodának a meghívást. A Dominó Tanoda nemcsak az uniós forrásokra támaszkodik, hanem szervezi a saját közösségét. Fontos a hazai tanodák beillesztése a rendszerbe úgy, hogy ők is aktívak legyenek, vonják be a társadalmat.

Ladányi Erika, a Kompánia Alapítvány kuratóriumi elnöke köszöntötte a TMCS ülésének résztvevőit.

Langerné Victor Katalin hangsúlyozta, hogy fontosnak tartja kimenni a helyszínekre, mert így az emberek közvetlenül is megismerhetik a tanodákat. Az aktuális felzárkózási ügyekkel kapcsolatban elmondta, hogy sok pályázat jelent meg, melyek közül kiemelte azokat, amelyek nemcsak lehetőséget, de innovációt is jelentenek. A felzárkózás jellemzője, hogy mer próbálkozni. Elmondta, hogy a TMCS üléseken kényes témákról is tudnak beszélni. Kiemelte **a Roma lányos pályázatot**, amely mintaprogramként indult el és a roma lányok iskolában tartása volt a célja. A TMCS 2017. május 12-ei ülésén bemutatásra került ez a pályázat. Az országban 67 helyszínen indul Roma lányos program. A program komoly feltétele a családok bevonása a lányok továbbtanulásának érdekében. Kiemelte a **Kollégium Plusz mintaprogramot**, jelezte, hogy ezzel kapcsolatban egy következő TMCS ülésre meghívna a téma szakértőjét, Lázár Pétert. Az ő modellje ihlette ezt a pályázatot, amelyet a köznevelési területtel közösen dolgoztak ki. A pályázat célcsoportja az általános iskolás gyermekek, mert nekik is szükségük van már segítségre. Ezek a kollégiumok nem pusztán a lakhatást biztosítják a gyerekek számára. A Kollégium Plusz innováció, a tanodához hasonlóan egy nagyon erős közösségi munkát, családbevonást, jövőképet, olyan felzárkózási pluszokat nyújt a gyerekeknek, amit önmagában csak a lakhatás nem ad meg. A felzárkózási terület a

mintaprogramok indításával próbál olyan szakembereket bevonni, akik szemléletet tudnak továbbítani. **Langerné Victor Katalin** a Kollégium Plusz Pályázat bemutatását azért tartja fontosnak, mert a társadalom egy részében van igény arra, hogy a romák esetében a szegénységi kör megtörését úgy akarja megoldani, hogy a gyerekeket kötelező módon kollégiumba rakja. Ez vállalhatatlan. Az így gondolkodó embereket nem biztos, hogy a rossz szándék vezérli, egyszerűen nincsenek tisztában vele, hogy ez hogy működik. Ez a pályázat azt is szolgálja, amikor a szakmai vizsgálat megtörténik, akkor lesz egy komoly szakmai érvanyag arra, hogy hol, mikor és hogyan érdemes általános iskolai felzárkóztató kollégiumi programot csinálni. A harmadik kiemelt téma az **Együtt testvérként, iskolaközi szemléletformáló program**. Ez a pályázat olyan testvériskolai kapcsolatok kialakítását célozza, ahol a két iskola között legalább 20% eltérés van a hátrányos helyzetű gyerekek arányában. Legjobb, amikor egy nagyon elit és egy nagyon nehéz helyzetű iskola tud találkozni. Felvetette annak a kollégium vezetőnek a meghívását, aki ezt először megcsinálta, aki egy második kerületi elitkollégiumot össztalálkoztatót a sáti iskolával. Ez a program minden szempontból többet ér, mint bármilyen előítélet csökkentő program. A UPR-ban is megjelentik, és nagyon sok helyen javasolják, hogy az antirasszizmussal, anitciganizmussal foglalkozni kell. A Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkárság a közvetett meggyőzést képviseli. Közvetett meggyőzés például az, amikor a gyerekek így találkoznak egymással. Sok mindent fel tudnak fedezni, sok mindenre rá tudnak jönni, barátságok tudnak szövődni. A pedagógusokra is óriási hatással volt ez a program. Kérte a TMCS-t, hogy az említett programokról, mint innovációról vitatkozzanak. Kérte a tagok véleményét, javaslatait a pályázatokkal kapcsolatosan.

1. napirendi pont: Beszámoló az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) Emberi Dimenziós Végrehajtási Találkozóján (HDIM) való részvételről

Sörös Iván, az EMMI Gyermekesély Főosztályának vezetője elmondta, hogy a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkárságnak feladata a helyi programok szervezése, helyi fórumok működtetése mellett az is, hogy – a külképviseletekkel egyeztetve – külföldi, nemzetközi fórumokon, programokon részt vegyen és a társadalmi felzárkózási vagy roma témák tekintetében felszólaljanak vagy vitán, fórumon részt vegyenek, előadást tartsanak, illetve nemzetközi kapcsolatokat ápoljanak. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (a továbbiakban: EBESZ) Emberi Dimenziós Végrehajtási Találkozóján (Human Dimension Implementation Meeting, a továbbiakban: HDIM) való részvétel is ilyen célt szolgált. Az EBESZ-ről elmondta, hogy a világ legnagyobb regionális biztonságpolitikai szervezete, 57, nem csak európai államot fog össze, illetve van 11 partnerállama is. Az EBESZ egyik kiemelt rendezvénye az Emberi Dimenziós Végrehajtási Találkozó, amelyet évente rendeznek meg Varsóban. Ez egy 10 napos rendezvény, amelyen az 57 résztvevő állam képviselőin kívül civil szervezetek képviselői is részt vettek. Emellett kiegészítő, tematikus találkozók vannak Bécsben. Elmondta, hogy 2013-ban Bécsben a Biztos Kezdet Gyerekházakról, illetve az azzal kapcsolatos fejlesztésekről számolhatott be. A legutóbbi találkozó 2017. szeptember 11-22. között zajlott. Számos egyéb kérdés mellett fel lehetett szólni a xenofóbia, az antidiszkrimináció, a gyűlöletbeszéd és gyűlölet bűncselekmények, valamint minden kisebbségeket, nemzetiségeket érintő intoleranciával kapcsolatos témában.

Minden szekcióülés nyilvános, kritikák hangzanak el elsősorban civil szereplőktől, erre helyben reagálnak a kormányzati szereplők. Az ülés nagyon feszesen volt vezetve, közel 50 felszólalónak 2 perces felszólalási lehetősége volt, a reagálásokra már csak 1 perc állt rendelkezésre. A magyar felszólalás a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, azon belül a Biztos Kezdet Gyerekházról, a helyi esélyegyenlőségi programokról szólt. A fórum hozadéka, hogy találkoztak az EBESZ Roma és Szinti Kontaktpontjának vezetőjével, aki megerősítette az érdeklődését a Magyarországon zajló folyamatok iránt. Érdeklődött a miskolci helyzetről és az aktuális felzárkózási programokról, illetve általában a romák helyzetéről. A Roma és Szinti Kontaktpont rendőrképzést indított a BM-mel együttműködésben roma tolerancia-intolerancia témában. A rendvédelmi szervek képzésén kívül a Kontaktpont kiadványokat, kutatásokat rendel meg és készít elő, foglalkoznak a roma fiatalokkal, holokauszttal, valamint a roma nők témája is fontos számukra. Helyi munkacsoportokat működtetnek Bosznia-Hercegovinában, Szerbiában, Montenegróban és Macedóniában, melyek keretében egyeztetéseket kezdeményeznek és segítik a helyi kormányzatot az adott országra vonatkozó roma stratégia előkészítésében, végrehajtásában és monitorozásában. Macedóniában kezdeményezést indítottak, hogy minél több romának legyen megfelelő papírja az állampolgárságról annak érdekében, hogy a választójogát gyakorolni tudja.

Langerné Victor Katalin megkérdezte, hogy a Találkozón hány roma vett részt.

Sörös Iván válaszában elmondta, hogy magyar részről két civil szervezetről tud, akik részt vettek az HDIM-en, az UCCU Alapítvány és a Romaversitas.

Pokol Attila a KKM Biztonságpolitikai és Non-proliferációs Főosztályának képviselőjében megköszönte **Sörös Iván főosztályvezető úrnak** az HDIM-en való részvételt, valamint az EBESZ-szel kialakított együttműködést. Fontosnak tartja, hogy a szélesebb nemzetközi közvélemény is megismerje azokat az eredményeket, illetve lépéseket, amelyeket a kormányzat tesz a magyarországi romák helyzetének javítása érdekében, és ne csak a sajtóból szerezzenek információkat.

Sörös Iván elmondta, hogy fontos tapasztalata az, hogy az egy témában, egy célért dolgozó kollégák nagyon messze vannak a helyi dolgoktól. Sokszor a médiából, egy-egy napvilágot látott eseményről tudnak, de nem tudnak a telepprogramról, a Roma lányos programról, tanodákról vagy az egyéb ösztöndíj programokról. Az ilyen egyeztetéseken minden ilyen információt szívesen vesznek.

Langerné Victor Katalin kérte a TMCS tagjait, hogy bármerre járnak, vigyék tovább az információkat. Ha valahol kérdés vagy vita van, a Helyettes Államtitkárság odamegy, mert a médiában nagyon nehéz átvinni a pozitívumokat, viszont a személyközi kapcsolatokban átvitt információ multiplifikálódik. **Langerné Victor Katalin** elmondta, hogy minden külföldi útra egy fiatal roma kollégát is delegálnak annak érdekében, hogy beletanuljon. Nagyon jó hír, hogy vannak diplomás, több nyelven beszélő roma fiatalok, akiket be lehet vonni a munkába.

Jakus László megjegyezte, hogy a nemzetközi eseményekről nem értesülnek. Ezért is kérte, hogy a romagov.kormany.hu honlap legyen naprakész.

Langerné Victor Katalin elmondta, hogy ezeken a nemzetközi rendezvényeken mindig egy adott kör vesz részt. Egyrészt azért, mert ők szánják a legtöbbet a nyilvánosságra, másrészt az angoltudásuk miatt. Azt nem tudja biztosítani a Helyettes Államtitkárság, hogy minden olyan rendezvényről értesítést küldjenek, amelyekre kimehetnek civilek, mert van, hogy ők maguk sem tudnak róla. Ezért is tartja fontosnak, hogy a civilek önmaguk között hálózatosodjanak.

Langerné Victor Katalin elmondta, hogy a honlap valóban nem indult még el. Biztatta a civileket, hogy szervezzenek olyan rendezvényeket, ahol széles civil kör van megszólítva, mert így sok információhoz lehet jutni.

Kozma Blanka a Magyar Női Érdekvédelem Szövetség képviselőjében, a Közéleti Roma Nők elnökeként a rendőrök érzékenyítésével kapcsolatban elmondta, hogy az EBESZ szakértőinek magyarországi látogatása során 1,5 órás megbeszélés 1,5 órás csúszással kezdődött nem tudták ismertetni a Közéleti Roma Nők álláspontját a kérdésben. Jelezte, hogy napi nehézségeket jelent a hivatali diszkrimináció. A hivatalok romákhoz való hozzáállása kapcsán javasolta a hivatalnokok érzékenyítését is. A roma önkormányzatokkal kapcsolatban megjegyezte, hogy a roma önkormányzatoknak nincs jövője, vissza kell állniuk a civil munkára. Elmondta, hogy a Közéleti Roma Nők egyik legnagyobb eredménye, hogy működteti a Belvárosi Roma Önkormányzatot, illetve egy-egy vidéki roma nő tud még roma önkormányzatokban részt venni, ezeket a nőket segítik tanácsokkal.

Langerné Victor Katalin megjegyezte, hogy különösen fontos a roma önkormányzatok kérdése. Vannak pozitív példák, vannak nagyon jól működő roma önkormányzatok. Igaz, hogy koncepcionálisan nem foglalkoztak azzal, hogy mit tettek eddig vagy milyen lehetőség van a roma önkormányzatokban. Felvetette egy olyan tematikus ülés szervezését, amelyre meghívják roma önkormányzatokat, illetve az Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságot. Elmondta, hogy nincs szoros kapcsolódásuk a roma önkormányzatokhoz, de ügyelnek arra, hogy a pályázatokban ők is pályázók lehetnek, bár alapvetően nem pályázati célcsoport.

Pokol Attila felajánlotta a segítségét abban, hogy azokat a felvetéseket, amelyeket a Közéleti Roma Nők összegyűjtött, valamilyen formában eljuttatják az EBESZ részére.

Langerné Victor Katalin a hivatali diszkrimináció kapcsán megkérdezte, hogy a jelenlévők között tud-e valaki olyan szemléletformáló programot, amely hivatalokban pozitívan zajlott le.

Orbán Anikó az EMMI Köznevelés-igazgatási Főosztályának képviselőjében elmondta, hogy az Egyenlő Bánásmód Hatóságnak volt egy képzési projektje pár évvel ezelőtt, amely kifejezetten közalkalmazottaknak, közszférában, hivatalokban dolgozóknak szólt és európai uniós támogatással megvalósuló projekt keretében zajlott.

Jakus László elmondta, hogy hisz az érzékenyítő programokban, de véleménye szerint az is működő képesebb, ha roma munkatársak dolgoznak a hivatalokban. Javasolta ezt a vonalat is erősíteni.

Ladányi Erika elmondta, hogy a Belügyminisztériumban volt a kötelező továbbképzési rendszerbe építve ilyen szakmai továbbképzés. A felnőttképzési törvény adott lehetőséget rá, hogy ezt akár külsős szervezetek, adott esetben a témához értő civil szervezetek biztosítsák ezeket az érzékenyítő képzéseket.

Langerné Victor Katalin megjegyezte, hogy nehéz téma, hogy hogyan lehet egy intézménynek elfogadóbb szemléletet adni.

Sörös Iván megjegyezte, hogy a Nemzeti Közszerződési Egyetem alapképzése kulcsfontosságú ebben a kérdésben. A pedagógusképzésben is van egy nagyon erős irány az elmúlt időszakban, hogy pedagógusok a gyakorlati idejüket olyan helyen tudják eltölteni, ami közelebb van a valósághoz.

Kármánné Horváth Valéria a Dunántúli Cigányság Felemelkedéséért Egyesület képviselőjében elmondta, az a tapasztalata, hogy Átán roma munkatárs dolgozik a hivatalban, hozzá állnak sorba, könnyebben szót értenek vele az ügyfelek.

Langerné Victor Katalin kérte, hogy a hivatali diszkrimináció kérdéséről beszéljenek még. Javasolta, hogy a TMCS a 4 év munkáját összefoglalva tegyen jó példákkal alátámasztott javaslatot a döntéshozóknak. A ciklust úgy érdemes lezárni, hogy valamit letesznek az asztalra. Példaként említette a „Legyen Jobb a Gyermeknek” Értékelő Bizottságot, melynek egyik ülésén merült fel a szünidei gyermekétkeztetés igénye. Felmérték az igényeket és a Bizottság 2013. környékén megfogalmazott egy javaslatot arról, hogy az étkeztetést ki kell terjeszteni korosztályban is és időben is. Ma már minden iskolai szünetben van gyermekétkeztetés. Ezek a folyamatok lassúak, de érdemes használni a lehetőségeket és értelmes javaslatokat tenni, amelyekre lehet támaszkodni. A javaslatok mellé jó példákat kell tenni.

Szabó-Princz Viktória, az Emberi Jogi Munkacsoport Titkárságának titkárságvezetője elmondta, hogy a Titkárság szívesen hozzájárul az összefoglaló elkészítéséhez. Jelezte, hogy az Emberi Jogi Munkacsoport előre láthatólag decemberben fog ülésezni, esetleg erre az ülésre be lehet vinni ezt a jelentést.

Langerné Victor Katalin jelezte, hogy így a határidő rövidebb, kérte a Munkacsoport tagjait, hogy készítsenek javaslatot, mert ez mindannyiuk számára fontos lehetőség.

2. napirendi pont: A UPR aktualitások áttekintése

Dr. Sebestyén Zsuzsa, az EMMI Felzárkózási Fejlesztések Főosztálya munkatársa a UPR felülvizsgálattal kapcsolatosan elmondta, hogy az ENSZ tagállamoknak 5 évenként kell beszámolót nyújtani arról, hogy mi történik az emberi jogok területén. Először az ország készít egy jelentést, amelyben kb. 20 oldalban kell beszámolni minden egyes területről, hogy mi történt az elmúlt években. Ezután egy kb. 20 fős delegáció utazik Genf-be, ahol szóban beszámolnak a történésekről, majd a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy ajánlásokat fogalmazzanak meg a felülvizsgálat alatt álló tagállamnak. 2016-ban több mint 200 ajánlás érkezett Magyarország számára. Ezután a tagállamok megtárgyalják, hogy elfogadják,

részben elfogadják vagy elutasítják az ajánlásokat. Ezt követően újabb öt év áll rendelkezésre a tagállamoknak, hogy újból számot adjanak a történésekről. Az ajánlások témaköreit nézve látszik, hogy melyek a fontos területek. Ilyenek az oktatási szegregáció, a lakhatás, a roma nők – roma lányok kérdése. A kapott ajánlásokat így témakörönként lehet csoportosítani. A felülvizsgálat nagyon bonyolult, mert azonnal kell reagálni, nem lehet részletekbe menően beszámolni. Sajnos nincs arra lehetőség, hogy jópéldákat emeljenek ki, csak nagyon általánosan van mód fogalmazni. **Jakus László** kérdésére, hogy a civil szervezetek hogyan tudnak bekapcsolódni a munkába, **Sebestyén Zsuzsa** elmondta, hogy a civil szervezetek és szakértők árnyékjelentést készíthetnek. Ők maguk nem vehetnek részt az ülésen, de „elpostázhatják” a kérdéseiket a tagállamoknak, így feltehetik az aktuális problémákra vonatkozó kérdéseket. Magyarország következő UPR felülvizsgálatára előre láthatólag 2021-ben kerül sor. A tagállamoknak lehetőségük van félidei jelentés benyújtására, jelenleg még nincs döntés arról, hogy 2019-ben Magyarország benyújtja-e a félidei jelentését. Van még idő a joggyakorlatokat összegyűjteni. Jelezte, hogy a minisztériumban dolgozó kollégáknak a tartalmas jelentés elkészítéséhez nagy segítséget jelentenek a TMCS üléseken elhangzó programok, tapasztalatok.

Langerné Victor Katalin elmondta, hogy Magyarországnak meg kell válaszolnia a tagállamok kérdéseit. Trócsányi László igazságügyi miniszter volt a delegáció vezetője, az IM, a BM, az EMMI és a KKM együtt állította össze az anyagokat. A TMCS-nek ebben is szerepe van, ezeknek az üléseknek a megvalósulása nem magától értetődő. Fontos, hogy a munka folytatódjon és össze tudják foglalni az itt elhangzottakat. Ezt a Minisztériumban a kollégák fel tudják használni. A kerekasztalokban, illetve a TMCS-kben a rendszeres egyeztetés pozitív dolog, hangsúlyozta, hogy ennek nyoma is kell, hogy legyen.

3. napirendi pont: Tanoda aktualitások – fenntarthatóság

Langerné Victor Katalin a napirendi pont felvezetéseként elmondta, hogy 275 tanoda működik az országban, 2010-ben még 60 tanoda volt. A tapasztalatok szerint a tanodákat meg kell tartani, ez egy komoly felzárkózási innováció. A cél nem egy párhuzamos rendszer kialakítása, hanem az, hogy segítse az oktatási és a szociális rendszert. Most már konszenzus van ebben, illetve működik a Tanoda Munkacsoport (a továbbiakban: Munkacsoport).

Sörös Iván elmondta, hogy 2004 óta működnek tanodák Európai Uniósi finanszírozással, de korábban is voltak már tanodák. 2012-2015 között 178 tanoda volt a Közép-Magyarországi régió, illetve az összes konvergencia régió tekintetében. Ma az ország területén majdnem 300 tanoda működik. Szabolcs, Heves, Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, valamint Baranya és Somogy megyében felülreprezentáltak a tanodák, de Győr-Moson-Sopron és Veszprém megyében is van. A tanodák a települések méretétől függően 20 vagy 30 hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket érhetnek el, amely országosan majdnem tízezer gyermek. A tanoda helyi sajátosságra épülő, egyéni szükségletre építő, innovatív hátránykompenzáló kezdeményezés, amely önálló, autonóm színteret működtet. Fontos, hogy hogyan válik el vagy hogyan olvad össze a köznevelés intézményeivel, az iskolával. Személyiségfejlődés egészét szem előtt tartó komplex szolgáltatást nyújt, amit egyébként a

perifériára szoruló fiatalok korlátozottan érhetnek el. Fontos, hogy az iskolához képest más prioritásokat és szolgáltatásokat nyújt, nem csak oktatási, hanem szocializációval, életpálya építéssel, kultúra közvetítéssel, közösség fejlesztéssel, szabadidő szervezéssel és szociális támogatással kapcsolatos tevékenységeket is hangsúlyosnak tekint. 2004 óta a tanodák nagy része Európai Unió forrás felhasználásával működik, de van helyi önkormányzat, civil szervezet vagy önmaga által fenntartott tanoda is. Többször megfogalmazódott, hogy hogyan lehet hosszantartó, kiszámítható fenntartás biztosításán. A tanoda fenntartók többször jelezték, hogy a finanszírozási kérdések pályázatról pályázatra változnak. Illetve volt olyan, hogy az előző tanoda program finanszírozása 2009/2010-ben lezárult és legközelebb csak 2012-ben került kiírásra pályázat. A kiszámítható fenntartható finanszírozás megvalósítása érdekében 2017 tavaszán létrejött a Tanoda Munkacsoport. A Munkacsoport abban segít, hogy hogyan lehetne a tanodákat a szolgáltató rendszerhez közelíteni és biztosítani azt – a Biztos Kezdet Gyerekházakhoz hasonlóan –, hogy jogszabályban legyen szabályozva a tanodák működésének rendje. A 2013 óta működtetett Antiszegregációs Kerekasztalnak több szakértője gyermek-, felzárkózási és oktatási programokban is részt vesz, közülük többen jelentkeztek a Munkacsoportba. A Munkacsoportnak van delegáltja a Tanoda Hálózatból és a Tanoda Platformból, valamint a tanodák szakmai támogatását nyújtó Oktatási Hivatalból. Az EMMI részéről a felzárkózási ágazat mellett a szociális és az oktatási ágazat kapott meghívást. A Munkacsoportot uniós forrás támogatja. A 275 tanoda 2018. év végén forrás nélkül marad, ha a hazai költségvetés 2019 januárjától nem biztosít nekik valamilyen forrást. A Munkacsoport ütemterve tematikus alapon készült el, 10 témát határoztak meg. Fontos kérdés a tanodák alapvető minőségi munkájának meghatározása. Fontos az iskola és a tanoda feladatainak szétválasztása, mert vannak iskolai helyszíneken vagy iskolai pedagógusok bevonásával működtetett tanodák. Nagyon fontos a tanodák kiválasztásának szempontjai, valamint az átjárhatóság kérdése. Kiemelt kérdés a tanodák beillesztése a gyermekvédelmi rendszerbe. Két irány vetődött fel a rendszerbe illesztés kapcsán. Mivel önálló felzárkózási törvény nincsen, így a gyermekekkel legtöbbet foglalkozó rendszereket, a gyermekvédelmi rendszert és a köznevelési rendszert kellett megvizsgálni. A Munkacsoport megvizsgálta, hogy melyik rendszer rugalmasabb, melyik tudja jobban biztosítani, hogy a tanoda az eredeti funkcióját megtartsa. Meg kellett vizsgálni a költségvetéssel kapcsolatos kérdéseket is, az uniós források felhasználásának más szabályai vannak, más költségelemek vannak, mint a hazai támogatásoknak. Ez új kihívás a tanodáknak. **Sörös Iván** a Tanoda Munkacsoport működésével kapcsolatosan elmondta, hogy eddig kilenc ülés volt, a Munkacsoport nem döntéshozó szerv, a résztvevők véleményekkel, kérdésekkel, kritikákkal segítik a munkát. A Munkacsoport egy jogszabály módosítás szakmai koncepcióját készíti elő. A jelenleg működő tanodastandardet, amely egy nagyon fontos alapidokumentum, a Munkacsoport nem kérdőjelezte meg. A Munkacsoport a gyermekvédelmi rendszerbe illesztésre tett javaslatot, a tanoda komplex prevenciós szolgáltatást nyújt, fontos megőrizni az eredeti célját, hogy a bizalmi légkör ne sérüljön, valamint fontos az eredeti célcsoport megőrzése. Amennyiben a tanodák a gyermekvédelmi rendszerbe illeszkednek, akkor tanodáknak helyben a Család- és Gyermekjóléti Szolgálatokkal kell együttműködést kialakítani. **Sörös Iván** kiemelte a szakmai támogatás erősítésének fontosságát. Egy régóta működő, de a gyermekvédelem szempontjából új szolgáltatást kiemelt figyelemmel kell kísérni egészen addig, ameddig nem illeszkedik teljesen a szolgáltató rendszerbe. Elsősorban módszertani anyagokkal, képzéssel

kell támogatni. Ki kell alakulni egy háttérintézményi csapatnak, amely a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságon működik. Nagyon fontos kérdés a tanodák szakmai felügyelete. Azt garantálni kell, hogy aki tanodára költségvetési forrást hív le, az valóban annyi gyerekkel és a meghatározott minőségben foglalkozzon. Pazarló, nem a célcsoportot érintő, nem megfelelő segítséget nyújtó szolgáltatásra nincsen szükség. Ehhez különböző indikátorokat kell rendelni.

Jakus László véleménye szerint a tanodák gyermekvédelmi rendszerbe történő illesztésével a köznevelés elengedi majd ezt a területet. Felhívta rá a figyelmet, hogy a tanoda a köznevelési rendszer élő kritikája. A hátránykompenzációnak a köznevelésben kellene megtörténnie, a tanoda csak rásegítene a folyamatokra. Javasolta, hogy minimum az együttműködési kötelezettség legyen beépítve a készülő jogszabályba. Véleménye szerint mindenképpen a köznevelésben kell foglalkozni a hátránykompenzációval, ebben erőteljes fejlesztésre van szükség, amennyiben a tanodák számának csökkentése szóba kerül. Javasolta, hogy a pedagógushallgatók számára legyen kötelező, kétkredites tárgyként a tanodai gyakorlat.

Sörös Iván hangsúlyozta, hogy a Munkacsoport anyaga egy terv, véglegesnek akkor tekinthető, ha az jogszabály-tervezetté alakul és az Országgyűlés megszavazza. A tanodák gyermekvédelmi rendszerbe való illesztés nem jelenti azt, hogy a köznevelésnek nem lesz többé feladata. A köznevelésnek nagyon fontos feladata van a tanodákkal kapcsolatban. A tanodák feladata a köznevelésen túlmutat, ezért került szóba a gyermekvédelmi törvény.

Jakus László elmondta, hogy van olyan tapasztalata, amikor az iskola nem volt együttműködő a tanodával.

Orbán Anikó elmondta, hogy azzal, hogy a tanoda bekerül a gyermekvédelmi rendszerbe, a közneveléssel és a köznevelési intézményekkel való kapcsolata jogszabályi szintre kerül, mivel a gyermekvédelmi törvény most is rögzíti, hogy azokat az együttműködő partnereket, akiknek a gyermek előrehaladása érdekében kapcsolatot kell tartaniuk. Ők a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai. Ez a lista fog kiegészülni a tanodákkal. Az adminisztratív kötelezettség önmagában nem garantálja azt, hogy ez a kapcsolat megfelelőképpen élő, működő és a gyermek érdekében érvényesülő. **Orbán Anikó** elmondta, hogy a Munkacsoport nagyon sok szempontot vizsgált arra vonatkozóan, hogy ez a kapcsolat minél hatékonyabb legyen. A tanodák egyik eredeti célja az volt, hogy ne átvállaljon oktatási feladatokat, hanem hatékonyan megvalósítható módszertannal, az őket jellemző, rugalmasabb szervezeti keretek között működjön. Éppen ez az oka annak, hogy a köznevelési rendszerbe nem tudják beépíteni. A tanodák nem tudnának megfelelni ennek a rigid rendszernek és nem is ez a cél. A cél az együttműködés élővé tétele, az eredeti elképzelés az volt, hogy a tanoda módszertana beépüljön az iskola mindennapi életébe. A cél nem a párhuzamos rendszerek, hanem az egymást támogató, segítő intézményrendszer kialakítása.

Langerné Victor Katalin megjegyezte, hogy örömet jelent a tanodák beépülése a hazai rendszerbe, ugyanakkor ez azt jelenti, hogy lesznek olyan tanodák, amelyeket nem tudnak majd támogatni. Felelősségteljes feladat a kiválasztási szempontrendszer összeállítása.

Ígéretet tett arra, hogy a kérdést meg fogják vitatni. A Tanoda Hálózat vezetőjével már egyeztettek egy rendezvény szervezéséről, ahol megvitatják, hogy a Munkacsoport milyen eredményre jutott, illetve, hogy a döntéshozás folyamatában mi az, amit a szakpolitika javasol. Valószínűleg lesz olyan tanoda, amelyik ezeknek a szakmai szempontrendszernek nem fog tudni megfelelni, illetve lesz olyan eset, amikor adott helyen nem indokolt tanoda működtetése. A gyerekházak tapasztalatai alapján kb. 3 év kell a rendszer kialakulásához. **Langerné Victor Katalin** elmondta, hogy 90% a tanodák – mint innovatív felzárkózási szolgáltatás – a gyerekjóléti alapellátáshoz való kötése, mert ez a megoldás rugalmas megvalósítást tesz lehetővé. Így a tanodák az egyediségüket is meg fogják tudni tartani. Az iskola és a tanodák közötti együttműködés tekintetében nagyon fontos, hogy a mentorrendszer működtetését fenn kell tartani, mert kell egy közvetítő közeg a tanoda és az iskola között. **Langerné Victor Katalin** a költségvetéssel kapcsolatosan elmondta, hogy megpróbálják a lehető legtöbb forrást megszerezni, hogy a lehető legtöbb tanodát be tudják venni.

Duka László a Cigányokért Szociális és Kulturális Egyesület képviselőjeként megkérdezte, hogy a meglévő tanodák megmaradnak-e, illetve ahol más településre kellene tanoda, arra pályázat lesz-e kiírva.

Langerné Victor Katalin elmondta, ha a tanodák működtetése a hazai rendszerhez igazítva jogszabályba kerül, akkor az alapellátás része lesz. A végső cél az, hogy ahol a szempontrendszer alapján ahol indokolt lesz, ott nyílhat tanoda.

4. napirendi pont: Helyi jógyakorlat bemutatása

Ladányi Erika bemutatta a csepeli Dominó Tanodát. Bevezetőjében elmondta, hogy a főváros Dél-Pesti régiójában a nélkülöző, nehézsorsú, többféle hátrányt szenvedő, általános iskolás gyermekek száma kb. 9500, ez azt jelenti, hogy minden 5. gyermek. A Kompania Alapítvány húsz éve azért dolgozik, hogy a régióban élő 10-24 év közötti gyerekek, fiatalok ne kallódjanak el, találják meg az útjukat úgy, hogy ők maguk is tesznek érte. Mindezt szakemberek segítségével, közösségi terek kialakításával és egyéni személyre szabott komplex fejlesztéssel érik el. Az Alapítvány az eltelt húsz évben az önkéntes ifjúsági és kortárs segítő programokról indulva ma már két intézményt működtet, közel 20 szakemberrel, professzionális segítő munkát végez. A *Dominó Tanodában* az iskolában nehezen vagy rosszul teljesítő 10-16 év közötti gyerekeknek nyújtanak komplex segítséget mentori rendszerben. A tanulástámogatás mellett, nyelvtanfolyamokat, táncoktatást, különböző kulturális, oktatási és egyéb szabadidős programokat szerveznek. 4 éves tapasztalata alapján egy tanévben 60 tanodás gyermek képes az oktatási hálón belül maradni. Már van olyan tanodás, aki a saját maga által választott középiskolába felvételt nyert. A *Kompania Alter* a szociális törvényben rögzített alacsonyküszöbű szolgáltatást nyújt. Szenvedélybeteg vagy a szenvedélybetegség veszélyének kitétt fiatalokkal foglalkoznak. A program 10 éve működik, melynek fontos kritériumai az alacsony küszöb és az anonimitás, ami azt jelenti, hogy a hozzá forduló fiatalok nevük közzlése, irataik bemutatása nélkül is segítséget kaphatnak. A cél a szenvedélybeteggé válás megelőzése, illetve a szerhasználó fiatalok részére az állapotuknak megfelelő segítség biztosítása. 2016-ban kétezer alkalommal nyújtottak segítséget. A Tanoda

2013. augusztus 1-én indult a Közép-Magyarországi Operatív Program Csepel Kapja Város-rehabilitációs Program keretében, ESZA „soft” elemként. A program fő pályázója a Csepeli Önkormányzat volt, az Alapítvány kizárólag a Tanoda elemre, konzorciumi tagként működött közre. Ezután 2017. szeptember 1-ig nem volt uniós forrás, ennek ellenére sem forrás-, sem kapacitáshiányra hivatkozva nem zártak be. Ezt úgy tudták megtenni, hogy nagyon széleskörű partnerséget és együttműködést építettek ki. Kiemelt partnerük a Csepeli Önkormányzat, a Tanodának helyet biztosító épülete térítésmentesen biztosítja és a rezsiköltségek megtérítésével járul hozzá a Tanoda működtetéséhez. Emellett hazai költségvetési pályázatokból, ifjúsági és kábítószer ellenes prevenciós programok pályázatokból egészítették ki a működésüket, illetve kétszer nyerték el a köztársasági elnök támogatását a Tanoda mentori szolgáltatásának fenntartására. A felsőoktatási intézmények komoly humán erőforrási támogatást jelentenek, hat intézménnyel kötöttek együttműködési megállapodást, segítő szakmára és pedagógus pályára készülő egyetemi hallgatókat fogadnak. Segítséget jelentett a Nemzeti Művelődési Intézet által működtetett Kulturális Közfoglalkoztatási Program, melyben diplomás kollégákat találtak. Évente három közösségi munkással tudtak így dolgozni. Az idei évtől a jogszabály változása miatt civil szervezetek nem részesülhetnek ebben a lehetőségben. Dolgoznak önkéntesek, illetve iskolai közösségi szolgálatos fiatalok, akik jellemzően csepeli középiskolákból jönnek. Az iskolai közösségi szolgálatosok között vannak olyanok, akik korábban tanodások voltak. 2016-ban „fundraising” stratégiát készítettek, elkezdték működtetni a közösségi adományozási projekteket és olyan for-profit szereplőket vontak be, akik támogatni tudják az Alapítványt, illetve a programjaik működését. 2017. szeptember 1-én VEKOP támogatással indult a tanodaprojekt, 2018. január 1-től a Morgen Stanly pénzügyi tanácsadó cég is támogatást kíván nyújtani a Dominó Tanoda működéséhez. A Tanoda minden hétköznap 13.00-19.00 óráig tart nyitva. 13.00-16.00 óráig tanulószoba működik, azok a gyerekek tartózkodnak a tanodában, akik tanulói szerződéssel rendelkeznek. Ez egy háromoldalú szerződés, amely a szülők, a Tanoda munkatársai és a gyerek között jön létre és mindhárom fél feladatait tartalmazza. A VEKOP pályázatnak köszönhetően 25%-kal több hátrányos helyzetű gyereket tudnak fogadni, mint a korábbi években, így ebben az évben 35 tanulószobás gyermek van. 16.00 óra után uzsonnát biztosítanak. 16.30-19.00 óráig nyitott házként működik a Tanoda, többféle programmal várnak minden érdeklődő gyermeket. A mentorrendszerrel kapcsolatban elmondta, hogy a mentoraik nem csak pedagógusok, mert megítélésük szerint a szociális szakemberekre is szükség van. Az egyéni fejlesztést gyógypedagógus és pszichológus munkatársak bevonásával történik. A tanulástámogatás, tantárgyi felkészítés mellett fontos szocializációs hátrányokkal és a pszichológiai háttértényezőkkel, a gyermekek mentális egészségével és személyiségfejlesztésével foglalkozni. Ezek nélkül kevésbé tartós és kevésbé hatékony eredmény érhető el. A Tanodás gyerekek a gyógypedagógusi és a pszichológusi segítséget egyéni fejlesztés keretében is igénybe vehetik. A pszichológus a szülők számára is rendelkezésre áll. A szülőcsoport sok küzdelem után sem működik, nem szívesen nyilvánulnak meg egymás előtt, de az egyéni konzultációkat egyre inkább és önként igénybe veszik. A munkatársak számára kötelező az esetmegbeszélő csoport és a szervezeti szupervízió, amely a munkaidejük részét képezi. Emellett tematikus workshopokkal és továbbképzésekkel egészítik ki a támogatásukat. A fundraisinggel kapcsolatban elmondta, hogy előrébb járnak ebben, mint más civilek, tudatosabban dolgoznak rajta. Komoly

erőfeszítéseket tesznek a for-profit szektor bevonására, ily módon erősítve a társadalmi szolidaritást. Jelenleg több céggel van közös projektjük.

Jónás Csilla az EMMI Területi Felzárkózási Ügyek Osztályának képviselőjében megkérdezte, hogy a Tanodának milyen a kapcsolata az oktatási intézményekkel.

Ladányi Erika válaszában elmondta, hogy az iskolákkal rendszeres kapcsolatot tartannak fenn. 2013-ban, amikor megnyitott a Tanoda, nagyon nehéz volt a kapcsolatot kialakítani, de ma már határozottan jobb a kapcsolatuk az iskolákkal, már nem ellenségnek tekintik őket. Már érzik a segítséget, a Tanoda célját és értelmét, a gyerekeken látják az eredményeket, illetve a változást. Egyetértett **Jakus Lászlóval** abban, hogy szükség van valamiféle presszióra a közoktatásra. A VEKOP-os pályázat indulásakor az a rossz tapasztalatuk volt, hogy a mérési azonosítókat is nagyon sok küzdelem árán kapták meg az iskoláktól, annak érdekében, hogy az eDia méréseket elvégezhessék. A mentoroknak munkaköri feladata az iskolákkal való kapcsolattartás, elsősorban az osztályfőnökökkel, szükség szerint a szaktanárokkal.

Wallerné Fekete Judit a Vöröskereszt képviselőjében megkérdezte, hogy vajon miért van az iskolákban ellenállás. Az ő statisztikájukat is javítják az ide járó gyerekek eredményei. Ez kiderült-e a kapcsolatfelvétel során?

Ladányi Erika elmondta, hogy az iskolák rossz néven vették, hogy a Tanoda bemozdult az ő területükre, annak ellenére, hogy olyan területen segítenek, amelyre nekik nincs sem kapacitásuk, sem eszközük. A tanulószobán a gyerekek egyénre szabottan vagy kiscsoportban tanulnak a mentoraikkal. Jelenleg már elengedik az iskolák a tanulói szerződéssel rendelkező gyerekeket az utolsó órájuk után a Tanodába. Már arra is volt példa, hogy a pedagógusok ajánlották a Tanodát a családoknak, illetve a Családsegítő Gyerekjóléti Szolgálat is ajánlotta már a Tanodát.

Pokol Attila megkérdezte, hogyan működik a kapcsolatfelvétel az érintettekkel. Mindig a család keresi fel a Tanodát?

Ladányi Erika elmondta, hogy kezdetben a Magyar Vöröskereszt csepeli Családok Átmeneti Otthonából érkeztek a gyerekek, majd a gyerekek egymásnak ajánlották a Tanodát. A gyerekek egyre inkább büszkék rá, hogy tanodások. Az érdeklődők először a délutáni foglalkozásokra jönnek. Több esetben a gyerek motiváltabb, mint a szülő. **Ladányi Erika** elmondta, hogy nyáron pótvizsga-felkészítéssel foglalkoznak. A Tanodások nem buknak meg, de fogadják azokat az iskolás gyerekeket, akik több tárgyból buktak és segítségre van szükségük. Ezekben az esetekben legtöbbször a szülő keresi fel a Tanodát vagy az iskolában ajánlják.

Sörös Iván megkérdezte, hogy a Családsegítő Szolgálat milyen módon ajánlja a Tanodát a családoknak. Elmondta, hogy a Tanoda Munkacsoportban tárgyalták ezt a kérdést, ezért szeretné megismerni a tapasztalatokat.

Ladányi Erika elmondta, hogy nem volt információjuk arról, hogy hol tart a Munkacsoport munkája. Tartott tőle, hogy a Családsegítő és Gyerekjóléti Szolgálat a szorosabb felügyeletnek vagy az ajánlásoknak nem tudna kapacitásban vagy figyelemben megfelelni. Illetve, ha nem marad meg az önkéntesség, a védelembe vett gyerekek részére kötelező lenne a Tanoda, az a Tanodának jelentene gondot kapacitásban. Több év után, nagyon kis számban volt olyan eset, hogy a Családsegítő küldött gyermeket a Tanodába. Véleménye szerint hasznos, ha megjelenik jogszabályi szinten, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszernek tagjai a tanodák. Volt már rá példa, hogy a Gyermekjóléti Szolgálat esetkonferenciára hívta a Tanodát, illetve kértek tőlük szakvéleményt, de elenyésző számban. Ez a helyi együttműködésekén múlik. Öt év után először került bele nevelési tanácsadói szakvéleménybe pozitívumként, hogy a gyerek a Tanodába jár.

Langerné Victor Katalin hangsúlyozta az önkéntesség fontosságát. A tanodák gyermekvédelmi intézménnyé alakulásával éppen a tanodák lényege szűnne meg. Ugyanakkor fontos, hogy legyen egy ilyen lehetőség, a jelzőrendszer része legyen, a szülők és a gyermekvédelmi szolgálat tudjanak róla.

Ladányi Erika elmondta, hogy a kötelezővé tétel nagyon veszélyes lenne. Nagyon sok munka van abban, hogy a nem motivált gyerekeket vagy szülőket motiválttá tegyék.

Langerné Victor Katalin megköszönte a kérdéseket, javaslatokat. Felhívta a figyelmet az Emberi Jogi Munkacsoport decemberi ülésére.

A TMCS ülés résztvevői az ülés után megtekintették a Dominó Tanodát.

Hangfelvétel alapján készítette: Józsa Teodóra szakreferens, Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága, Igazságügyi Minisztérium

Látta: Szabó-Princz Viktória titkárságvezető, Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága, Igazságügyi Minisztérium

Jóváhagyta: Langerné Victor Katalin társadalmi felzárkózásért felelős helyettes államtitkár, Emberi Erőforrások Minisztériuma